

Línia estratègica 5.4

Prevenió d'infeccions

La prevenió d'infeccions és un dels punts clau en la seguretat del pacient, també a l'atenció primària. En l'estudi APEAS, la infecció de ferides quirúrgiques o traumàtiques és el quart efecte advers més freqüent: el 8,4 % del total d'esdeveniments adversos consisteixen en infeccions associades a les cures, amb un risc 2,5 vegades més gran que els relacionats amb els medicaments, i el 76,7 % d'aquests casos són evitables.¹⁵

Des de la introducció dels antibiòtics en la pràctica clínica, en la dècada de 1940, s'han convertit en medicaments indispensables per tractar la majoria dels processos infecciosos bacterians, tant en les persones com en els animals. El desenvolupament de la resistència als antibiòtics —especialment l'aparició i la disseminació de bacteris multiresistents— i l'escassetat de tractaments alternatius són dos dels problemes de salut pública i de sanitat animal més grans que cal afrontar actualment.⁴⁵

El 90 % del consum d'antibiòtics es registra a l'atenció primària, on una tercera part de les consultes estan relacionades amb malalties infeccioses i una mica més de la meitat estan relacionades amb infeccions del tracte respiratori. En qüestió de salut humana s'estima que aproximadament el 50 % de l'ús d'antibiòtics és inadequat, tant a l'atenció primària com a l'hospitalària.

Higiene de les mans

Les mans dels professionals sanitaris són la via principal de transmissió dels microorganismes que causen infeccions en l'àmbit de la salut. En conseqüència, la higiene de les mans és la mesura més senzilla, barata i eficaç per prevenir les infeccions relacionades amb l'atenció sanitària i la disseminació de patògens resistents als antibiòtics. Tanmateix, el grau de compliment d'aquesta mesura és baix. Els estudis demostren que els principals factors que la limiten són la càrrega de feina, la poca accessibilitat als rentamans (malgrat que actualment n'hi ha a totes les consultes de medicina, pediatria i infermeria), l'ús de guants i la irritació de les mans i la baixa percepció de la contagiositat dels pacie.⁴⁶

Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics

El Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics va sorgir de la necessitat de complir una comunicació de la Comissió Europea que instava a desenvolupar un pla estratègic i d'acció per reduir el risc de selecció i disseminació de resistències als antibiòtics. Aquestes resistències provoquen anualment 25.000 morts a Europa (1.500-2.000 a Espanya), una xifra superior als morts en accident de trànsit. A Espanya el 70 % de les soques de determinades espècies bacterianes que causen infeccions sistèmiques són multiresistents. A més, Espanya és un dels estats d'Europa on es consumeixen més antibiòtics, i en lloc de reduir-se —com passa a molts països del nostre entorn—, les xifres continuen augmentant.

El Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics inclou la medicina humana i la veterinària; consta d'aquestes 6 línies estratègiques i proposa 24 mesures que deriven en 84 accions:

1. Vigilància del consum i de les resistències antibiòtiques.
2. Controlar les resistències bacterianes.
3. Identificar i impulsar mesures alternatives i/o complementàries de prevenió i de tractament.
4. Definir les prioritats relatives a la recerca.
5. Formació i informació als professionals sanitaris.
6. Comunicació i sensibilització de la població.

Objectius

1. Monitorar el consum d'antibiòtics i millorar la vigilància de la resistència als antibiòtics.
2. Fomentar el rentat de les mans entre els professionals i la població com una eina senzilla i eficaç per prevenir les infeccions.
3. Implementar el programa d'optimització de l'ús d'antibiòtics (PROA) a l'atenció primària.
4. Implementar proves de diagnòstic ràpid al punt d'atenció del pacient (centres de salut i serveis d'urgències de l'atenció primària).
5. Implementar les recomanacions i els programes sobre prevenció d'infeccions relacionats amb l'assistència sanitària.
6. Fomentar la recerca sobre l'ús d'antibiòtics i les resistències als antibiòtics en l'àmbit de l'atenció primària.
7. Formar els professionals sanitaris en els principis d'ús dels antimicrobians i la resistència als antibiòtics, en el marc d'un programa d'optimització de l'ús dels antibiòtics.
8. Sensibilitzar els usuaris de l'atenció primària en l'ús adequat dels antibiòtics i en la pressió sobre les resistències bacterianes.

Accions

1. Millorar el sistema d'informació sobre la resistència als antibiòtics i integrar-lo en les aplicacions informàtiques disponibles.
2. Publicar els resultats individualitzats per prescriptors d'antibiòtics.
3. Incloure indicadors d'ús dels antibiòtics i de proves de diagnòstic ràpid en els contractes de gestió dels centres de salut i als serveis d'urgències de l'atenció primària.
4. Crear un grup de treball d'implementació del Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics a l'atenció primària perquè dugui a terme aquestes actuacions:
 - Dissenyar i implantar un programa d'optimització de l'ús dels antibiòtics a l'atenció primària.
 - Formar els professionals sanitaris en els principis de l'ús dels antimicrobians i la resistència als antibiòtics.
 - Establir vies de col·laboració amb els serveis de microbiologia dels diferents sectors sanitaris per desenvolupar protocols d'actuació contra els bacteris multiresistents i com gestionar-ho en l'àmbit ambulatori.
 - Dotar els equips d'atenció primària i els serveis d'urgències de l'atenció primària de tècniques de diagnòstic ràpid *point-of-care* recomanades pel Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics (test de l'antigen A de l'estreptococ i determinació de la proteïna C reactiva).
 - Formar els professionals sanitaris en les indicacions d'ús de les tècniques de diagnòstic ràpid *point-of-care* i en com s'apliquen correctament i s'interpreten adequadament els resultats.
 - Crear i implementar un registre específic per a les proves de diagnòstic ràpid en la història clínica d'atenció primària (e-SIAP) juntament amb els criteris clínics que indiquen la necessitat de fer-ne.
 - Dissenyar projectes de recerca que avaluïn l'impacte de les actuacions desenvolupades en el marc del Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics i sobre l'ús i les resistències als antibiòtics en l'àmbit de l'atenció primària.

- Sensibilitzar els usuaris de l'atenció primària en l'ús adequat dels antibiòtics i la pressió sobre les resistències bacterianes.
- Aplicar el programa sobre prevenció de les infeccions relacionades amb l'assistència sanitària i les activitats relacionades per mitjà de pràctiques segures, com ara la higiene de les mans.

Indicadors

1. Publicació periòdica sobre resistències antibiòtiques accessible per als professionals de cada sector sanitari.
2. Informe diari individualitzat per prescriptors d'antibiòtics.
3. Creació del grup de treball d'implementació del Pla Nacional de Resistència als Antibiòtics.
4. Memòria anual sobre les activitats relacionades amb la sensibilització dels usuaris de l'atenció primària en l'ús adequat dels antibiòtics i la pressió sobre les resistències bacterianes dutes a terme als centres de salut.